

Одеська обласна організація

Інформаційний бюллетень

№ 25

травень 2022 р.

**Компенсація за невикористану відпустку:
розрахунок 2022**

Коли виплачується компенсація за невикористану відпустку? Чи компенсувати невикористані відпустки під час воєнного стану? Як обчислити компенсацію за невикористану відпустку та провести розрахунок відпускних при звільненні.

Компенсація за щорічну відпустку без звільнення - коли нараховується

Працівник може отримати грошову компенсацію за невикористану щорічну відпустку (основну або додаткову) **без звільнення** лише, якщо дотримуються такі умови (ст. 83 КЗпП України):

- використано за рік не менше, ніж 24 календарних дні (к. дн.) щорічної відпустки (основної чи додаткової);
- компенсація – це власне бажання працівника, тобто від нього є заява й роботодавець його змусити не може;
- працівнику – не менше 18 років.

Зверніть увагу! Мова йде про компенсацію щорічних, а не інших, наприклад соціальних, відпусток. І саме компенсацію щорічної відпустки можна отримати без звільнення. Однак мінімальна тривалість щорічної відпустки якраз 24 к. дні. Отже, компенсація можлива лише у працівників з подовженою тривалістю щорічної основної відпустки або наявністю щорічної додаткової відпустки.

Якщо ж працівник має щорічну відпустку лише стандартної тривалості (24 к. дн.), то він може отримати компенсацію відпустки лише при звільненні. У такому разі він може або перед звільненням піти у відпустку на всі дні та отримати відпускні, або ж одразу звільнитися й отримати компенсацію усіх невикористаних днів відпустки.

У звичайній ситуації замінити грошовою компенсацією можна лише частину щорічної відпустки. Повністю накопичені дні відпустки, у т.ч. відпустки «на дітей» можна повністю компенсувати лише при звільненні (!)

Компенсація щорічних подовжених і додаткових відпусток

Випадки подовжених відпусток можна знайти у Законі України «Про відпустки» від 15.11.1996 р. № 504 (далі – Закон про відпустки) та законодавстві, що регулює відносини у відповідній бюджетній сфері.

Наприклад:

- педагогічні, наукові і науково-педагогічні працівники мають право на щорічну відпустку тривалістю 56 к. дн. (ст. 6 Закону про відпустки);
- особам з інвалідністю I і II груп надається щорічна основна відпустка тривалістю 30 календарних днів, а особам з інвалідністю III групи – щорічна відпустка 26 к. дн (ст. 6 Закону про відпустки);
- особам віком до 18 років – 31 к. день (ст. 6 Закону про відпустки);

- працівники, які працюють на роботі зі шкідливими та важкими умовами праці – додаткова щорічна відпустка до 35 к. дн. (ст. 7 Закону про відпустки);

- працівники, які мають особливий характер праці, наприклад, відпустка за ненормований робочий день надається до 7 к. дн. (ст. 8 Закону про відпустки);

Розглянемо декілька типових ситуацій.

Ситуація 1 (*подовжена щорічна основна відпустка*). Доцент має «зароблену» щорічну відпустку – 56 к. днів. Отже, можна відпочити 24 к. дні, а за 32 к. дні отримати компенсацію. Це звичайна ситуація для працівників приймальних комісій закладів вищої освіти, які працюють влітку. Якщо ж такий доцент звільняється, то може отримати компенсацію й за всі 56 к. днів. Заверніть при цьому увагу, що він отримує право на компенсацію всіх 56 к. дн., якщо відпрацював не менше 10 місяців (абз. 2 ст. 24 Закону про відпустки). Наприклад, почав працювати 01 вересня 2021 року й звільнився 30 червня 2022 року.

Ситуація 2 (*щорічна додаткова відпустка*). Головний бухгалтер установи, у якій дана посада внесена до переліку тих, хто має право на додаткову відпустку за ненормований робочий день, має за рік 24 к. дні основної відпустки та 7 к. дн. такої додаткової. Він вирішує на 26 к. дн. піти у відпустку, а за 4 к. дн. отримати компенсацію (= 24 + 7 – 26). Цілком можливо, але за його заяви.

Компенсація соціальних та інших додаткових відпусток

Щодо соціальних відпусток – компенсація також нараховується, але тільки при звільненні й не за всі види таких відпусток. Так, компенсації при звільненні підлягають такі види соціальних відпусток (ст. 19, ст. 24 Закону про відпустки):

- матері, яка має 2-х дітей віком до 15 років;
- одинокій матері;
- матері, яка усиновила дитину;
- матері, яка має дитину з інвалідністю підгрупи А I групи (або батьку, якщо він виховує її без матері).

Нагадуємо, що тривалість таких додаткових відпусток «на дітей» – 10 к. днів без урахування свяtkових та неробочих днів, а за наявності декількох підстав – 17 к. днів. При цьому такі відпустки не діляться на частини, тому працівник не може частину такої відпустки «відгуляти», а за частину – отримати компенсацію.

Зверніть увагу! З соціальних та додаткових відпусток, які не належать до щорічних, грошовою компенсацією можна замінити лише відпустку «на дітей».

Інші види додаткових відпусток компенсації взагалі не підлягають, навіть при звільненні (ст. 24 Закону про відпустки). Наприклад, не підлягають компенсації такі додаткові відпустки:

- учаснику бойових дій;
- учаснику АТО;
- особі з інвалідністю внаслідок війни;
- навчальні відпустки; творчі відпустки;
- відпустки для підготовки до участі у змаганнях;
- «чорнобильські» відпустки.

Розглянемо типову ситуацію.

Ситуація 3 (соціальна відпустка «на дітей»). Матір двох дітей 8 і 10 років має 24 к. дн. щорічної відпустки та 10 к. дн. відпустки «на дітей». У звичайній ситуації, продовжуючи працювати, вона не може отримати компенсацію відпустки, так як 24 к. дн. – це мінімум, а відпустка “на дітей” не компенсується. Однак при звільненні вона має право отримати компенсацію одразу за всі 34 к. дн. (= 24 + 10), або за їх частину, а решту – «відгуляти» та отримати відпускні. Але при цьому відгуляти лише частину відпустки «на дітей», а решту компенсувати – не можна, так як відпустка не ділиться.

Компенсація відпустки під час воєнного стану

Правила компенсації відпусток під час воєнного стану не змінилися, хоча для деяких працівників зменшилася тривалість щорічної основної відпустки, яку вони можуть використати.

При звільненні педагогічних працівників виплачуєте грошову компенсацію за невикористані дні щорічної основної відпустки

- з розрахунку повної її тривалості особам, які до звільнення пропрацювали **не менше 10 місяців** (ч. 2 ст. 24 Закону про відпустки).
- пропорційно відпрацьованому часу, якщо особа до звільнення пропрацювала **менше 10 місяців** (постанова КМУ «Про затвердження Порядку надання щорічної основної відпустки тривалістю до 56 календарних днів керівним працівникам навчальних закладів та установ освіти, навчальних (педагогічних) частин (підрозділів) інших установ і закладів, педагогічним, науково-педагогічним працівникам та науковим працівникам» від 14.04.1997 № 346).

У період дії воєнного стану щорічна основна оплачувана відпустка надається працівникам **тривалістю 24 календарних дні** (п. 1, ст. 12 Закону України «Про організацію трудових відносин в умовах воєнного стану» від 15.03.2022 № 2136-IX). Це не впливає на виплату компенсації за невикористану щорічну відпустку, що належить працівникам.

Звертаємо увагу! У листі МОН №1/5133-22 від 13.05.2022 р. сказано, що у разі неможливості надання невикористаних днів відпустки (у випадку, якщо почнеться новий навчальний рік) за бажанням працівника частина щорічної відпустки може бути замінено грошовою компенсацією згідно із статтею 24 Закону України «Про відпустки». При цьому тривалість наданої працівникомі щорічної основної та додаткової відпусток не повинна бути менше ніж 24 календарні дні.

Компенсація невикористаної відпустки - інші випадки

Окрім за власним бажанням та звільнення компенсація за невикористану відпустку виплачується також:

- переведенні працівника в іншу установу. У даному разі компенсація за рішенням працівника виплачується йому або підприємству/установі, куди переведений працівник (абз. 3 ст. 6 Закону про відпустки);

- у разі смерті працівника. У цьому випадку правила такі ж, як і при звільненні, але компенсацію отримують спадкоємці (абз. 6 ст. 24 Закону про відпустки). Тут також потрібна заява – від спадкоємця і відповідний наказ керівника установи. До заяви спадкоємець має додати копію свідоцтва про своє право спадщину.

Компенсація відпустки **сумісникам** нараховується так само, як і для інших працівників.

Компенсація «навпаки» – надміру оплачена відпустка

Окрім ситуації компенсації невикористаної відпустки працівнику може бути й ситуація «навпаки» – надміру використана відпустка. Це проблема, яка може постати перед звільненням. Наприклад, працівник не відпрацювавши робочий рік, взяв відпустку повної тривалості, а потім звільнився. У такому разі бухгалтеру слід розрахувати «незароблені» дні відпустки та утримати їх з заробітної плати при остаточному розрахунку.

Заява працівника на це не потрібна, але у наказі керівника слід вказати такі дії.

Розрахунок днів та нарахування компенсації за невикористану відпустку

Грошова компенсація за невикористану відпустку нараховується за усі дні відпочинку, якими працівник не скористався, у т. ч. за попередні роки. Їх кількість обчислюємо окремо за кожним видом відпустки й у межах:

- робочого року — для щорічних відпусток;
- календарного року — для соціальних відпусток.

Для соціальних відпусток ці дні обчислюємо окремо за кожен календарний рік, у т. ч. у якому дитина досягла 15 років, а для щорічних — окремо за кожен робочий рік або пропорційно до відпрацьованого часу, якщо його тривалість становить менше 365 (366) к. дн. Компенсація за невикористану відпустку при звільненні нараховується на дні відпочинку, якими працівник не скористався. Як їх обчислити, розглянемо на прикладах.

Приклад 1. Розрахунок днів невикористаної відпустки при звільненні Трудовий договір з працівником керівник уклав 21.11.2020 р., а 25.02.2022 р. він звільнився за власним бажанням. За робочий рік із 21.11.2020 р. по 20.11.2021 р. він не використав — 24 к. дн. на рік. За інший час трудових відносин, тобто з 21.11.2021 р. по 25.02.2022 р., працівник також не використав свій законний відпочинок. Потрібно обчислити загальну кількість днів, за які нараховується компенсація відпустки (див. табл.).

РОЗРАХУНОК ДНІВ НЕВИКОРИСТАНОЇ ВІДПУСТКИ		
Показник	Кількість днів	Розрахунок
Тривалість відпочинку за колективним договором	24	-
Робочий рік з 21.11.2020 по 20.11.2021 без урахування свяtkovих i неробочих днів	354	365 к. дн. – 11 к. дн.
Відпрацьований час із 21.11.2021 по 25.02.2022 без урахування свяtkovих i неробочих днів	94	97 к. дн. – 3 к. дн.
Дні відпустки, що припадають на 1 відпрацьований к. день	0,067797	24 к. дн. ÷ 354 к. дн.
Дні відпустки за відпрацьований час, на які нараховується компенсація, у т. ч. за період:	30	24 к. дн. + 6 к. дн. (див. рядки нижче)
• із 21.11.2020 по 20.11.2021	24	-
• з 21.11.2021 по 25.02.2022	6	94 к. дн. × 0,067797 = 6,37 ≈ 6

Отже, за період з 21.11.2020 по 25.02.2022 слід компенсувати 30 к. дн. невикористаної відпустки.